

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
PSČ 116 40 PRAHA 1, Nám. CURIEOVÝCH 7

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK

Téma práce : Problematika obětí domácího násilí, zejména její kriminologické a trestněprávní aspekty

Autor : Mgr. Vlasta Langhammerová

Konzultant : Doc.JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Předkládaná rigorózní se zabývá problematikou domácího násilí. Jde o téma aktuální, zejména s ohledem na některé v poslední době medializované trestní případy. Cílem práce analyzovat platnou právní úpravu domácího násilí v České republice i zahraničí a na základě této sumy poznání pak navrhnout některá opatření de lege ferenda.

Z hlediska obsahového a metodologického mohu konstatovat, že pojednání o daném tématu důsledně vychází z jeho věcného zaměření, jež si autorka vymezil strukturou práce.

Pokud jde o vlastní metody zpracování látky, autorka se opírala o právně dogmatickou analýzu odpovídajících právní úpravy.

Systematika rigorózní práce, jak ji nabízí zmíněný obsah, je vcelku vhodně strukturovaná do devíti kapitol. Po úvodní části autorka vymezuje fenomém domácího násilí, znaky domácího násilí a zejména oběť domácího násilí (kapitola 2). Vývoj problematiky domácího násilí v České republice a na Slovensku je popsán v kapitole třetí. Komparaci se úpravou zahraniční úpravou (Velká Británie, Německo, Nizozemí a Rakousko je věnována kapitola čtvrtá. Zákon na ochranu před domácím násilím je pak popsán v kapitole páté. V další kapitole se autorka zabývá trestněprávní úpravou domácího násilí a to jak úpravou hmotně právní (§ 199, 354 a 353 trestního zákoníku, jakož relevantními procesněprávními předpisy. Zákon o obětech domácího násilí je pak podrobně rozebrán v kapitole 7. V závěru pak autorka platnou právní úpravu analyzuje, někdy i kritizuje a nabízí návrhy de lege ferenda.

V této souvislosti je zajímavá otázka, zda lze chránit oběti domácího násilí proti její vůli. Rozsudkem Soudního dvora ve spojených věcech C-483/09 a C-1/10, Magatte Gueye a Valentín Salmerón Sánchez o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce byl podán výklad rámcového rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení (dále jen „rámcové rozhodnutí“), a to ohledně možnosti uložení trestu zákazu přiblížování se k oběti i proti její vůli a ohledně přípustnosti vyloučení mediace v trestních věcech. Toto rozhodnutí může ovlivnit též rozhodování českých soudů zejména v případech s prvky domácího násilí. Odsouzeným Gueyemu a Sánchezovi byl za špatné zacházení v rodinném prostředí uložen španělskými soudy v trestních věcech rozsudkem kromě jiných sankcí vedlejší trest zákazu zdržovat se méně než 1000 metrů (Gueye) a 500 metrů (Sánchez) od jejich oběti nebo s ní navazovat kontakt, v případě prvního odsouzeného po dobu 17 měsíců a v případě druhého odsouzeného po dobu 16 měsíců.

Národní soudy vycházely z právní úpravy španělského trestního zákoníku, který stanoví mj. uložení vedlejšího trestu, kterým se odsouzenému především zakazuje, aby se přibližoval ke své oběti, a to zejména při spáchání trestných činů vraždy, nedovoleného přerušování těhotenství, omezování osobní svobody, mučení a trestných činů proti duševní nedotknutelnosti (morální integritě), sexuální svobodě, soukromí, právu na ochranu podoby a nedotknutelnosti obydlí, přičemž soudy mohou s přihlédnutím k závažnosti skutku nebo nebezpečí, jež představuje pachatel činu, vyslovit ve svých rozhodnutích jeden či více zákazů.

Třebaže oba odsouzení věděli o zákazech, jež jim byly uloženy, poměrně krátce po uložení těchto vedlejších trestů obnovili soužití se svými oběťmi, a to na jejich žádost. Pokračovali v soužití s nimi až do svého zatčení. Poté byli odsouzení za maření výkonu vedlejšího trestu zákazu přiblížování se k jejich oběti. V rámci odvolání proti zmíněným rozsudkům svědkyně (oběti) prohlásily, že se samy, vědomě a z vlastní vůle rozhodly obnovit soužití s odsouzenými navzdory skutečnosti, že těmto byly uloženy sankce za to, že je předtím napadli. Podle svědkyň se jejich soužití s odsouzenými odvíjelo po několik měsíců normálně, až do okamžiku, kdy byli zatčeni. Odsouzení se v rámci opravných prostředků domáhali určení, že obnovení soužití s nevynuceným souhlasem jejich partnerek nezakládá trestný čin maření vedlejšího trestu zákazu přiblížování. Národní soud poté přerušil řízení a předložil Soudnímu dvoru předběžné otázky.

K výkladu předmětného rámcového rozhodnutí Soudní dvůr uvedl, že toto bylo přijato zejména na základě čl. 31 odst. 1 EU, v jehož písm. c) se stanoví, že společný postup v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech zahrnuje mimo jiné zajišťování slučitelnosti příslušných předpisů členských států, pokud je to nezbytné ke zlepšení této spolupráce.

Soudní dvůr konstatoval, že rámcové rozhodnutí neobsahuje žádné ustanovení týkající se druhů trestů nebo jejich výměry, jež musí stanovit členské státy ve svých právních předpisech za účelem ukládání sankcí za spáchání trestných činů, ani neobsahuje náznak, že by zákonodárce Unie zamýšlel harmonizovat anebo přinejmenším sblížit právní předpisy členských států, co se týče

druhů a výměry trestních sankcí. Tento právní předpis má pouze za cíl vytvořit v rámci trestního řízení minimální normy pro ochranu obětí trestné činnosti a poskytnout jim zvýšenou úroveň ochrany, zejména stran jejich přístupu ke spravedlnosti, avšak jeho ustanovení členskými státy neukládají povinnost zaručit obětem stejné zacházení jako stranám řízení.

Rámcové rozhodnutí obecně stanoví hlavní cíle, jichž chce dosáhnout pro ochranu obětí, a v následujících člancích upřesňuje různá práva převážně procesní povahy, jichž mohou oběti požívat v průběhu trestního řízení. Ustanovení rámcového rozhodnutí je proto nutno vykládat tak, aby byla dodržována základní práva, z nichž je třeba zvláště poukázat na právo na respektování soukromého a rodinného života, jak je stanoví článek 7 Listiny základních práv Evropské unie.³⁾ Ustanovení, která mají za cíl zajistit, aby se oběť mohla přiměřeným způsobem účinně zúčastnit trestního řízení, však neznamenají, že by takové opatření obligatorního zákazu přibližování, o jaké se jedná v původním řízení, nemohlo být uloženo v rozporu s přáním oběti. Rámcové rozhodnutí sice členskými státy ukládá povinnost zaručit, aby oběti mohly být v průběhu řízení vyslechnuty a mohly předkládat důkazy, ale ponechává vnitrostátním orgánům širokou posuzovací pravomoc stran konkrétních způsobů dosahování tohoto cíle. Aby bylo zaručeno, že se oběť bude moci účinně a přiměřeným způsobem účastnit trestního řízení, musí jí právo být vyslechnuta poskytnout kromě možnosti objektivně popsat skutkový stav i možnost vyjádřit vlastní názor. Toto procesní právo být vyslechnuta ale neposkytuje obětem žádné právo ohledně výběru druhů trestů ukládaných pachatelům skutků na základě pravidel vnitrostátního trestního práva ani výměry těchto trestů. Trestněprávní ochrana proti aktům domácího násilí, kterou zajišťuje členský stát výkonem své represivní moci, nemá za cíl chránit pouze zájmy oběti, jak je chápe samotná oběť, ale i obecnější společenské zájmy.

Z toho plyne, že rámcové rozhodnutí nebrání tomu, aby vnitrostátní zákonodárce stanovil - zejména tehdy, je-li nutno vzít na zřetel i jiné zájmy než zájmy oběti - obligatorní tresty s minimální dobou trvání. Rámcové rozhodnutí neobsahuje žádnou povinnost členských států zavést do jejich vnitrostátního trestního práva ustanovení umožňující oběti ovlivňovat tresty, které může vnitrostátní soud ukládat pachateli trestného činu. Samotná povinnost uložit opatření zákazu přibližování v souladu s hmotným právem dotčeným v původním řízení tedy nespadá do oblasti působnosti rámcového rozhodnutí, a v každém případě tudíž nemůže být posuzována ve světle ustanovení Listiny základních práv Evropské unie.

K vyloučení mediace v trestním řízení Soudní dvůr uvedl, že článek 34 odst. 2 Smlouvy EU ponechává vnitrostátním orgánům pravomoc stran volby forem a prostředků nezbytných k dosažení výsledku, kterého má být dosaženo rámcovými rozhodnutími, a předmětné rámcové rozhodnutí ukládá členským státům pouze to, aby podporovaly mediaci pro trestné činy, které „považují za vhodné“, takže výběr trestných činů, u kterých je mediace možná, závisí na posouzení členských států.⁴⁾ Vnitrostátní zákonodárce tedy tím, že se rozhodl vyloučit použití mediačního řízení pro

určitý druh trestných činů - což je volba, která vychází z motivů trestněprávní politiky - nepřekročil meze posuzovací pravomoci, jež je mu přiznána. Posuzovací pravomoc členských států může být omezena povinností uplatnit objektivní kritéria pro účely určení druhů trestných činů, u nichž dospějí k závěru, že mediace je nevhodná. Nic však nenaznačuje, že by se vyloučení mediace stanovené národním zákonem v daném případě zakládalo na neobjektivních kritériích.

Soudní dvůr tedy na základě výše uvedených závěrů judikoval, že rámcové rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byla pachatelům násilných trestných činů v prostředí rodiny uložena obligatorní sankce zákazu přiblížování v minimální době trvání stanovená trestním právem členského státu jakožto vedlejší trest, a to i v případě, že oběti těchto činů s uložením takovéto sankce nesouhlasí a že členským státům umožňuje, aby s ohledem na zvláštní kategorii trestných činů spáchaných v prostředí rodiny vyloučily použití mediace ve všech trestních řízeních týkajících se takovýchto trestných činů.

Autorka by se měla vyjádřit k tomuto rozsudku a jeho závěrům, zejména k možnosti uložit předběžné opatření **zákaz styku s určitými osobami** dle § 88d trestního řádu proti vůli oběti.

Při ústní obhajobě by se autorka měla vyjádřit k následující otázce :

- *Zákon o pomoci obětem trestných činů a jeho přínos pro oběti domácího násilí.*

Závěr :

Lze konstatovat, že předložená práce je zdařilým zpracováním zvoleného tématu. Výklad je vhodně rozčleněn, autorka poctivě pracuje s poznámkovým aparátem i judikaturou. Autorka ve své práci využil přiměřené množství dostupných literárních pramenů a osvědčil svoji schopnost jejich využití pro vlastní autorský text.

Po obsahové i formální stránce autorka splnil všechny nároky kladené na tento typ prací a předložená práce je tak plně způsobilá k obhajobě.

V Praze dne 25.11.2013

Doc. JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D.